

20. Yüzyılın Ortasından Günümüze Türk Sanatı Sergisi

İnsan yaratıcılığının birikimlerini araştırma, arşivleme, koruma, değerlendirme ve topluma sunuşuyla müzeler, temel kamu kurumlarından biridir. Müzelerin kamu yararına niteliği, bu kurumların toplumun kültürel ve sanatsal değerlerini, toplum yararına muhafaza etme çabaları kadar günün kültür düzeyine katkıda bulunmak ve geçmişi geleceğe taşımak ideolojisinden kaynaklanır. Sanat müzeleri, günümüz sanatçılarının yaratıcılığını destekleyerek yeni değerlerin oluşumuna katkıda bulunurken, toplum bireylerinin birbirlerini anlamalarında etkin olmalarıyla da kültürü yaygınlaştırıcı ve yönlendirici görevlere sahip, vazgeçilmez yaygın eğitim kurumları olarak kabul edilmektedir. Bu kurumların başlıca işlevlerinin araştırma, koruma ve iletişim olmak üzere üç ana alanda odaklandığı; araştırmanın ise koruma ve iletişimin temellendirildiği en önemli sorumluluk olduğu ve sanat tarihinin yazılımının ancak müzelerin varlığıyla mümkün olduğu söylenmelidir. Bu da sanat müzelerini o denli gerekli kılmaktadır.

Modern sanat akımlarının 20. yüzyılın başlarında ardarda patlamasına ve tüm dünya sanatını etkilemesine rağmen, müzik, tiyatro, sinemanın ön plana geçtiği, II. Dünya Savaşı sonrasında plastik sanatlar alanında, çağdaş sanatın üniversite müfredatlarına 20. yüzyılın ortalarına doğru alındığı, müzelerin ise pasif kaldıkları görülür. 20. yüzyıl sanatı, Batının görkemli sanat tarihi müzelerinde, neredeyse marjinal bir konumdayken, 60'lı yıllardan itibaren ek binalar ya da ayrı müzelerde sunularak kurumlaşmaya yönelmiştir. Dünya sanatının en önemli örneklerini toplamış bu türün öncüsü olan New York'taki MOMA ise Rockefeller ailesinden Abby Rockefeller ve sanatçı Mary Sullivan'ın girişimleriyle iş bürolarının bulunduğu bir binanın bir katında 1929'da kurulmuştur. Ünlü Guggenheim Müzesi bile Solomon Guggenheim'in sanat danışmanı Barones Hilla Rebay'in koleksiyon için önerdiği "Tapınak"/ "Anıt" mimar Frank Lloyd Wright'ın tasarımıyla ancak 1943-59 arasında inşa edilerek açılmıştır. 60'lı yıllardan itibaren Amerika'da olduğu kadar Avrupa'da da, özellikle Almanya'da önemli mimarların tasarımlarıyla sanat müzelerinin açıldığı gözlemlenir; Modern sanatla ilgili müzeler, koleksiyonları kadar mimari mekanla da gündemi oluştururlar. Bu oluşum "sanat için sanat mekanı" ile, yapıtların ön plana çıktığı "nötr ve yalın mekan" tasarımlarının iki karşıt estetik anlayışını ortaya koyar. Sergileme tavrında da farklılıklar gelişir. Anlayış ve akımların egemen olduğu kronolojik sergilerin ötesinde ya sanatçıların farklı dönemlerini gösteren monografik sergilemeler ya da tematik sergiler tasarlanmaya

başlanır. Halkı müzelere çekmek için eğitimin ötesinde popülarizme yönelen çoğulcu etkinliklerle artık sürekli koleksiyon sergileri değil, uzun süreli geçici sergiler ön plana geçmektedir. Amerikan müzeciliği, koleksiyonsuz müzeleri “müze olarak” kabul eder. ~~Birçok kentte~~ Küratörlerin çağı başlamıştır. Geçici müze sergilerinin yanı sıra, bienaller ve ülke sınırlarının dışına taşan mega sergiler geçmişten ziyade şimdinin ve geleceğin sanatına yönelir.

Modern sanatın kalesi New York MOMA kurulduğunda “Modern” ve “Çağdaş” hemen hemen eş ^{anlam} anlamlıydı. Müze Müdürü Alfred Barr’ın yönetiminde geçen yıllarda bu eş ^{anlam} anlamlılığın değişmeye başlayarak farklılık kazandığı, Modernizmin 1970’lerde sona erdiği “Postmodernist çağdaş sanatın” ise 20. yüzyılın son çeyreğinde yer aldığı söylenebilir. Soyut, formal, deneysel, üslupsal, saf ve seçkin olan “Modernizm” ile saf olmayan, melez, taklit, maddeci, çoğulcu, popüler ve orijinal olmayan “Postmodernizm”, sanat müzelerinin ^{iki ayrı} türünün oluşmasını beraberinde getirir; Modern ve Çağdaş. ^{Birçok kentte her iki türden} ^{iki ayrı anlayışın farklı çatılar} altında toplanmasının doğruluğu tartışılırken, son yıllarda sanat laboratuvarları niteliği taşıyan deneysel nitelikte enstitü ya da merkezler ise müzelere alternatif kurumlar olarak etkinliklerini sürdürmektedirler. ^{sanat müzesi açılır.}

Sanat müzeleri ⁱⁿⁱⁿ toplum için bu denli etkin kurumlar olmasına rağmen Türkiye’de 19. yüzyıldan günümüze uzanan Batı anlamında sanatın önemli örneklerinin başta İstanbul’da Mimar Sinan Üniversitesi Resim ve Heykel Müzesi ile Ankara ve İzmir’de Kültür Bakanlığı’na bağlı Resim ve Heykel Müzeleri’nde sergilenmesine karşın, neden son 50 yılın Türk sanatının topluca görüleceği, yeni müzelerin kurulması gereği duyulmaz? Bunu Kültür Bakanlığı’na tüm bütçeden ayrılan binde iki-beş arasındaki çok sınırlı bütçede aramak mümkündür. Ne ki maddi olanaksızlıklar asıl neden değildir. Devletin kültür politikaları maalesef günümüz sanatını kapsamaz. Günümüze ve sanatına olan bu haksızlık gözardı edilemeyecek kadar ciddidir. Diğer taraftan, ekonomik ve endüstriyel gelişmenin hızına kapılmış toplumumuzda genç nesillerin eğitim-öğretim programlarından fen bilimlerine yer verebilmek için sosyal konular çıkartılırken, sanatın varlığını takdir edebilen bir toplumun yetişmesi olanaksızdır. Yaşam mücadelesindeki nüfusun çoğunluğu sanata gereksinim duymadan yaşarken, bir avuç sanatçı ve sanatsever günümüz sanatının korunup desteklenmesini isteseler bile, devlet planlamasında sanat müzelerinin iyileştirilmesi, genişletilmesi ya da yeni müzelerin yapılmasına öncelik verilemez. Son yirmi yılda sanat ortamının istekleri ve çabaları filizlenmeye başladığından bu yana sanatçıların yanısıra koleksiyonları olan iş adamları nihayet müze girişimlerini gerçekleştirmek için harekete

geçmektedirler. Özel müzeler kurulmakta, sivil toplum örgütleri girişimlerde bulunmaktadır. Ümidimiz bir değil, birkaç girişimin gerçekleşmesi...

Temel amacı 21. yüzyıla girerken İstanbul'a uluslararası bir sanat müzesi kazandırmak olan İstanbul Sanat Müzesi Vakfı, böyle bir müzenin gerekliliğine inanmış otuz iki kişinin birlikteliğiyle mümkün oldu. 21. Yüzyıl Projesi için yer, koleksiyon ve kurumlaşma olmak üzere üç ana alanda çalışmalarını sürdüren Vakfın, Devlet ve yerel yönetimle olan ilişkileri sonuçlanmamış olduğundan yer konusu henüz çözümlenememiştir. Diğer taraftan koleksiyon misyonu ve politikası belirlenmiş, arşiv çalışmaları başlatılmıştır. Ulusal Görsel Sanatlar, Uluslararası Görsel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık, Gösteri Sanatları olarak uzun vadede oluşturulması planlanan dört ana bölümün, 20. yüzyılın ikinci yarısından günümüze uzanan bir süreci kapsaması öngörülmüştür. Amaçlarımız doğrultusunda, kurulacak müze İstanbul'un dünya coğrafyası üzerindeki özel konumundan da yararlanıp, aşamalı olarak Doğu Avrupa, Balkanlar, Akdeniz, Karadeniz, Ortadoğu ülkeleri ve Türkiye Cumhuriyetlerinde üretilen yapıtlar ile, bu oluşuma katkıda bulunan dünya sanatından örnekleri de koleksiyonuna dahil ederek, uluslararası sanat ortamına katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Vakıf, üst kademe devlet yöneticisinden halka uzanan her kesimden bireye sanatın gerekliliği bilincini aşlamak için bir dizi etkinlik gerçekleştirmiştir. Bugün, Türk sanatının 20. Yüzyıl ortalarından günümüze uzanan süreçten çok az yapıtın, üç Resim ve Heykel Müzesi'nde yer almış olmasını dikkatlere getirmek üzere bir dizi sergi denemesine girilmiştir. Bu ilk sergi ulusal görsel sanatlar bölümünün kurgusunu gerçekleştirmek üzere, son elli yılın yapıtlarıyla, T.C. Kültür Bakanlığı'nın, Vakfa iki aylığına tahsis ettiği Topkapı Sarayı Müzesi Has Ahırlar'da topluma sunulmaktadır. Onar yıllık beş döneme yayılan farklı etkileşimleri ve teknikleri dikkatlere getiren serginin, sanat tarihinin yazılımı için önemli bir araştırma ve sorgulamayı başlattığı da söylenebilir. Varolan üç Resim ve Heykel Müzesi'nin bünyelerindeki koleksiyonlara rağmen böyle bir çalışma yapmamış olmaları, bu tür araştırmaların ne denli önemli, aynı zamanda zor olduğunu bir kez daha dikkatlere getirmektedir. İstanbul Sanat Müzesi Vakfı'nın bu ilk sergisiyle başlayan çalışmalarının devam etmesiyle, Türk Sanatı'nın bütününe gösteren bir birikimin elde edilmesi kaçınılmazdır.

"Modern Türk" sergisinin gerçekleşmesinde birçok kurum ve kişinin katkısı bulunmaktadır. Başta bize tahsis ettikleri Topkapı Sarayı Müzesi Has Ahırlar nedeniyle T.C. Kültür Bakanı

Sayın İstemihan Talay'a, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürü Sayın Dr. Alpay Pasinli'ye, Topkapı Sarayı Müzesi Müdürü Sayın Dr. Filiz Çağman'a ve müze görevlilerine, Kültür Bakanlığı Ankara Resim ve Heykel Müzesi Müdürlüğü, Bedri Baykam, Prof. Adnan Çoker, Levent Çalıkoğlu, Mehmet Güteryüz'den oluşan Danışma Kurulu, hizmet sponsorlarımız olan, Departman Medya İletişim Hizmetleri Ltd., Antik A.Ş., İsviçre Sigorta'ya, Vakıf dışından, maddi ve manevi destekleriyle ^{Sayın} Michel Becker'e ve ^{Sayın} Tezcan Yaramancı'ya Vakıf Mütevelli Heyeti'nden Sayın Ayşe Ataman, ^{Sayın} Elçin Gümrükçüoğlu, Sayın ^{Sema Şener, Sayın} Mefkure Şerbetçi'ye ve Vakıf adına sergi sorumluluğunu üstlenen Vakıf Yönetim Kurulu üyesi Sayın Yusuf Taktak'a İstanbul Sanat Müzesi Vakfı adına teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, serginin ekonomik kriz döneminde gerçekleşmesindeki anlayışlı yaklaşımları nedeniyle Lojik Reklamcılık Ticaret A.Ş., Mas Matbaacılık A.Ş., Akın Nalça Tanıtım ve Tasarım Hizmetleri Ltd. Şirketi ve Bergen Nakliyat ve Turizm Ltd. Şirketi'ne, son olarak özellikle sergiyi yaptıklarıyla destekleyen tüm sanatçı, sanatçı varisleri ve koleksiyonculara teşekkür etmeyi bir borç bilmekteyim. Onların katkısı olmadan bu sergi gerçekleştirilemezdi.

Bir sonraki sergide müzede görüşmek üzere...

Prof. Tomur Atagök
İstanbul Sanat Müzesi Vakfı
Yönetim Kurulu Başkanı

Sayın Mine Bahadır'a,
Sayın Yasemin Erdem'e
Sayın ~~Sema~~ Alp Bürkan'a
Sayın Sinan Uyanık'a

Ronald
Gürümbayım
Şahsında
Televizyon